

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

17. februar 2011 *

I sag C-283/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Polen) ved afgørelse af 17. juli 2009, indgået til Domstolen den 23. juli 2009, i sagen:

Artur Weryński

mod

Mediatel 4B spółka z o.o.,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič og M. Berger (refererende dommer),

* Processprog: polsk.

generaladvokat: J. Kokott
justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 1. juli 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den polske regering ved M. Dowgielewicz og M. Arciszewski samt A. Siwek, som befuldmægtigede
- den tjekkiske regering ved M. Smolek, som befuldmægtiget
- den tyske regering ved J. Möller, som befuldmægtiget
- Irland ved D. O'Hagan, som befuldmægtiget, bistået af barrister M. Noonan
- den finske regering ved A. Guimaraes-Purokoski, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved A.-M. Rouchaud-Joët og K. Herrmann, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. september 2010,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (EFT L 174, s. 1).
- ² Anmodningen er indgivet i forbindelse med en sag mellem Artur Weryński og hans tidligere arbejdsgiver, Mediatel 4B spółka z o.o., og det ønskes nærmere bestemt oplyst, om den irske anmodende ret kan lade afhøringen af et vidne afhænge af, at den anmodende ret betaler en vidnegodtgørelse.

Retsforskrifter*Forordning nr. 1206/2001*

- 3 Forordning nr. 1206/2001 har til formål at oprette foranstaltninger om retligt samarbejde mellem alle medlemsstaterne med undtagelse af Kongeriget Danmark på det civilretlige område, som det fremgår af forordningens artikel 1, stk. 3. Forordningen erstatter i denne henseende konventionen af 18. marts 1970 om bevisoptagelse i udlandet i sager om civile eller kommercielle spørgsmål (herefter »Haagerkonventionen«), som sjette betragtning til forordning nr. 1206/2001 henviser til.
- 4 Ifølge 21. betragtning til forordning nr. 1206/2001 har Irland i henhold til artikel 3 i protokollen om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling for så vidt angår politikkerne for grænsekontrol, asyl og indvandring og for så vidt angår samarbejde om civilretlige spørgsmål og politisamarbejde, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, meddelt, at det ønsker at deltage i vedtagelsen og anvendelsen af denne forordning.
- 5 Det anføres i anden, syvende, ottende, tiende, ellefte og sekstende betragtning til forordning nr. 1206/2001:

»(2) For at det indre marked kan fungere tilfredsstillende, er det nødvendigt at forbedre, herunder navnlig at forenkle og fremskynde, samarbejdet mellem retterne om bevisoptagelse.

[...]

- (7) For at der kan træffes afgørelse i en civil- eller handelsretlig sag, der er anlagt ved en ret i en medlemsstat, er det ofte nødvendigt at optage bevis i en anden medlemsstat, og Fællesskabets handlen på det civil- og handelsretlige område kan således ikke indskrænkes til kun at omfatte fremsendelse af retslige og udenretslige dokumenter som omhandlet i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager [EFT L 160, s. 37]. Der er derfor behov for at videreføre indsatsen for at forbedre samarbejdet mellem medlemsstaternes retter på området bevisoptagelse.
- (8) For at civil- og handelsretlige sager kan afvikles effektivt, skal anmodninger om bevisoptagelse kunne fremsendes og udføres direkte og på den hurtigst mulige måde mellem medlemsstaternes retter.

[...]

- (10) En anmodning om bevisoptagelse bør udføres hurtigt. Er det ikke muligt at udføre anmodningen inden 90 dage efter, at den er kommet den anmodede ret i hænde, bør denne give den anmodende ret meddelelse herom med angivelse af grundene til, at anmodningen ikke kan udføres hurtigt.
- (11) For at denne forordning kan fungere efter hensigten, skal det kun i nøje afgrænsede undtagelsestilfælde være muligt at afslå at udføre en anmodning om bevisoptagelse.

[...]

(16) Udførelse af en anmodning efter artikel 10 bør ikke give anledning til krav om refusion af gebyrer eller omkostninger. Stiller den anmodende ret krav om refusion, bør godtgørelser, der er betalt til sagkyndige og tolke, og omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af artikel 10, stk. 3 og 4, dog ikke afholdes af denne ret. I sådanne tilfælde skal den anmodende ret straks tage de nødvendige skridt til at sikre en refusion. Hvis der skal indhentes udtalelse fra en sagkyndig, kan den anmodende ret, før den udfører anmodningen, anmode den anmodende ret om passende sikkerhed eller forskud til dækning af de omkostninger, der er forbundet med anmodningen. Udførelse af en anmodning efter artikel 10 bør ikke give anledning til krav om refusion af gebyrer eller omkostninger. Stiller den anmodende ret krav om refusion, bør godtgørelser, der er betalt til sagkyndige og tolke, og omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af artikel 10, stk. 3 og 4, dog ikke afholdes af denne ret. I sådanne tilfælde skal den anmodende ret straks tage de nødvendige skridt til at sikre en refusion. Hvis der skal indhentes udtalelse fra en sagkyndig, kan den anmodende ret, før den udfører anmodningen, anmode den anmodende ret om passende sikkerhed eller forskud til dækning af de omkostninger, der er forbundet med anmodningen.«

- 6 Artikel 10 i forordning nr. 1206/2001, som indeholder generelle bestemmelser om udførelsen af en anmodning, fastsætter følgende:

»1. Den anmodende ret udfører en anmodning hurtigst muligt og senest 90 dage efter modtagelsen.

2. Den anmodende ret udfører anmodningen efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den er beliggende.

3. Den anmodende ret kan under anvendelse af formular A i bilaget fremsætte ønske om, at anmodningen udføres under iagttagelse af særlige formkrav i lovgivningen i den medlemsstat, hvor denne ret er beliggende. Den anmodende ret efterkommer et sådant ønske, medmindre disse formkrav er uforenelige med lovgivningen i den medlemsstat, hvor denne ret er beliggende, eller ikke kan iagttages på grund af større praktiske vanskeligheder. Efterkommer den anmodende ret af en af ovennævnte grunde ikke ønsket, underretter den den anmodende ret herom under anvendelse af formular E i bilaget.

4. Den anmodende ret kan bede den anmodede ret om at anvende kommunikationsteknologi ved bevisoptagelsen, navnlig videokonferencer og telekonferencer.

Den anmodede ret efterkommer et sådant ønske, medmindre dette er uforeneligt med lovgivningen i den medlemsstat, hvor denne ret er beliggende, eller volder større praktiske vanskeligheder.

Efterkommer den anmodede ret af en af ovennævnte grunde ikke ønsket, underretter den den anmodende ret herom under anvendelse af formular E i bilaget.

Har den anmodende ret eller den anmodede ret ikke adgang til sådanne tekniske hjælpemidler, kan disse stilles til rådighed af retterne efter fælles overenskomst.»

7 Artikel 14 i forordning 1206/2001 har følgende ordlyd:

»1. En anmodning om afhøring af en person udføres ikke, hvis den pågældende person påberåber sig en vidnefritagelses- eller vidneudelukkelsesgrund:

a) efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den anmodede ret er beliggende, eller

- b) efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den anmodende ret er beliggende, og denne grund er angivet i anmodningen eller om nødvendigt er blevet bekræftet af den anmodende ret på opfordring af den anmodede ret.

2. Udførelsen af en anmodning kan foruden af de i stk. 1 omhandlede grunde kun afslås, hvis:

[...]

- d) der ikke senest 60 dage efter, at den anmodede ret har anmodet om sikkerhed eller forskud efter artikel 18, stk. 3, er stillet en sådan sikkerhed eller erlagt et sådant forskud.

[...]«

8 Artikel 18 i forordning nr. 1206/2001 er affattet således:

»1. Udførelse af en anmodning efter artikel 10 giver ikke anledning til krav om refusion af gebyrer og omkostninger.

2. Dog skal den anmodende ret, hvis den anmodede ret anmoder herom, sørge for, at følgende straks refunderes:

— godtgørelser, der er betalt til sagkyndige og tolke, og

— omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af artikel 10, stk. 3 og 4.

Parternes pligt til at bære sådanne godtgørelser eller omkostninger afgøres efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den anmodende ret er beliggende.

3. Hvis der skal indhentes udtalelse fra en sagkyndig, kan den anmodede ret, før den udfører anmodningen, anmode den anmodende ret om passende sikkerhed eller forskud til dækning af de omkostninger, der er forbundet med anmodningen. I alle andre tilfælde må udførelsen af anmodningen ikke gøres betinget af, at der stilles sikkerhed eller erlægges forskud.

Det påhviler parterne at stille sikkerheden eller erlægge forskuddet, hvis dette er hjemlet i lovgivningen i den medlemsstat, hvor den anmodende ret er beliggende.«

Haagerkonventionen

9 Haagerkonventionen har til formål at gøre det gensidige retlige samarbejde i civile eller kommercielle spørgsmål mere effektivt.

10 Haagerkonventionens artikel 14 foreskriver:

»Udførelsen af retsanmodningen kan ikke give anledning til refusion af gebyrer eller omkostninger af nogen art.

Dog har den stat, hvori anmodningen er udført, ret til at kræve, at den stat, hvorfra anmodningen hidrører, refunderer godtgørelser, der er betalt til sagkyndige vidner og tolke, samt omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af en særlig form, som oprindelsesstaten efter artikel 9, stk. 2, har anmodet om.

Den udførende myndighed, hvis lovgivning overlader til parterne at fremskaffe beviserne, og som ikke er i stand til selv at udføre retsanmodningen, kan efter at have opnået tilladelse hertil fra den anmodende myndighed udpege en passende person til at udføre anmodningen. Når den udførende myndighed anmoder om tilladelse hertil, skal den angive det omtrentlige beløb for de omkostninger, som denne fremgangsmåde vil medføre. Hvis den anmodende myndighed giver sin tilladelse, skal den refundere disse omkostninger. Giver tilladelsen ikke, hæfter den anmodende myndighed ikke for omkostningerne.«

Nationale bestemmelser

- 11 Artikel 85 i lov af 28. juli 2005 om retsomkostninger i civile sager (ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. af 2005, nr. 167, position 1398), med senere ændringer, giver et vidne mulighed for at anmode om at få refunderet sine udgifter i forbindelse med at have givet møde for retten.
- 12 § 101, stk. 4, i justitsministerens bekendtgørelse af 23. februar 2007 vedrørende tjenstlige forskrifter for de ordinære retter (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania Sądów powszechnych Dz. U. af 2007,

nr. 38, position 249) fastsætter principperne for afregning mellem den anmodede ret og den anmodende ret som følger:

»Hvis den anmodede ret har tilkendt personer, der har givet møde i sagen, en godtgørelse eller refusion af rejseudgifter, skal den betale denne ved hjælp af et forskud til dækning af udgifterne eller, i mangel af et forskud, af budgetmidlerne fra statskassen, i hvilket tilfælde en anmodning om, at den anmodende ret refunderer disse omkostninger, føjes til sagens akter under overholdelse af krav i medfør af særlige regler vedrørende fastlæggelsen af udgifterne.«

- 13 I henhold til artikel 53 i bekendtgørelse fra justitsministeren af 28. januar 2002 om visse særlige domstolsakter på området for civilproces og international strafferet i internationale forhold (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych, Dz. U. af 2002, nr. 17, position 164) fastsættes udgifterne til retlig bistand i polske złoty. Disse udgifter afholdes af statskassen. Efter fuldbyrdelse af anmodningen kræver retten godtgørelse af udgifterne denomineret i polsk valuta eller i konvertibel valuta, der repræsenterer et beløb svarende til beløbet i polsk valuta. Ifølge den forelæggende ret kræves der ikke godtgørelse for disse udgifter, hvis der i den internationale overenskomst er fastsat bestemmelse om gratis retlig bistand.

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 14 Albert Weryński har anlagt sag ved Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia mod Mediatel 4B spółka z o.o., som er hans tidligere arbejdsgiver, med påstand om erstatning på grundlag af en aftale om konkurrenceforbud.

- 15 Inden for rammerne af denne sag har den forelæggende ret med hjemmel i forordning nr. 1206/2001 den 6. januar 2009 anmodet Dublin Metropolitan District Court (Irland) om afhøring af et vidne. Den anmodede ret har imidlertid gjort vidneafhøringen betinget af, at den anmodende ret betaler et forskud til dækning af udgifterne til en vidnegodtgørelse, som skal udredes i henhold til irsk ret, og som beløb sig til 40 EUR. Den anmodede ret anmodede ved skrivelse af 12. januar 2009 den polske ret om at betale dette beløb.
- 16 Den forelæggende ret har anført, at dette krav er ubegrundet.
- 17 Henvendelsen til de polske og irske centrale organer, der er oprettet i overensstemmelse med artikel 3 i forordning nr. 1206/2001, og som har til opgave at søge at afhjælpe vanskeligheder, som måtte opstå i forbindelse med anmodninger om bevisoptagelse, har ikke givet noget resultat.
- 18 Ifølge den anmodede ret og det irske centrale organ omfatter forbuddet mod at kræve nogen form for gebyr, således som fastsat i artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1206/2001, ikke vidnegodtgørelser. I medfør af irsk ret har vidner krav på en godtgørelse af deres udgifter. Denne ret finder anvendelse i den foreliggende sag, idet det følger af forordningens artikel 10, stk. 2, at vidneafhøringen er undergivet lovgivningen i den anmodede rets medlemsstat. Eftersom forordningens artikel 18, stk. 2 og 3, ikke indeholder nogen bestemmelse om vidnegodtgørelse, kan den anmodede ret anmode den anmodende ret om refusion for denne udgift. Det irske centrale organ har ligeledes støttet sig på en tilsvarende praksis i England og Wales.

- 19 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at det standpunkt, som den anmodede ret og det irske centrale organ har indtaget, ikke er begrundet.
- 20 Den forelæggende ret har anført, at en analyse af ordlyden af artikel 18, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1206/2001 viser, at der kun er fastsat tre undtagelser fra det almindelige princip om forbud mod at opkræve »gebyrer og omkostninger«. Forordningens artikel 10, stk. 2, kan derfor som en almindelig regel ikke anvendes på forholdet mellem den anmodede ret og den anmodende ret. Selv hvis der i irsk national ret er fastsat en forpligtelse til at kræve refusion af vidnegodtgørelse, finder disse nationale retsforskrifter ifølge princippet om fællesskabsrettens forrang ikke anvendelse i det foreliggende tilfælde. Følgelig er der ingen mulighed for, bortset fra med hensyn til godtgørelser, der er betalt til sagkyndige og tolke, omkostninger i forbindelse med iagttagelse af særlige formkrav efter den anmodende rets ønske (artikel 10, stk. 3) eller anvendelse af særlig kommunikationsteknologi efter den anmodende rets ønske (artikel 10, stk. 4), at kræve refusion af gebyrer eller omkostninger af den anmodende ret.
- 21 Det er på denne baggrund, at Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Har den anmodede ret i henhold til forordning nr. 1206/2001 [...] ret til at kræve et forskud til dækning af udgifterne til vidnegodtgørelse eller refusion af den godtgørelse, der er udbetalt til et afhørt vidne, eller skal denne ret selv dække udgifterne til godtgørelsen af sine egne økonomiske midler?«

Om Domstolens kompetence og formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 22 Europa-Kommissionen har gjort indsigelse mod Domstolens kompetence og mod antagelsen af anmodningen om præjudiciel afgørelse til realitetsbehandling.
- 23 Kommissionen har for det første henledt Domstolens opmærksomhed på, at afgørelser, der træffes af den forelæggende ret, kan appelleres, og at ifølge artikel 68, stk. 1, EF er det kun en national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres, der kan forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen med henblik på fortolkningen af retsakter udstedt af Fællesskabets institutioner på grundlag af EF-traktatens afsnit IV med overskriften »Visum, asyl, indvandring og andre politikker i forbindelse med den frie bevægelighed for personer«.
- 24 Kommissionen har for det andet anført, at spørgsmålet om fortolkningen af forordning nr. 1206/2001 ikke forekommer at være nødvendigt for afgørelsen af tvisten i hovedsagen og desuden knytter sig til retternes administrative funktion. Spørgsmålet opfylder således ikke de betingelser, der i retspraksis er fastsat for antagelse af anmodninger om præjudicielle afgørelser til realitetsbehandling.
- 25 Selv om der herved ikke er tale om egentlige formalitetsindsigelser, anser Domstolen det for passende på embeds vegne at tage stilling til disse spørgsmål.
- 26 Med hensyn til Domstolens eventuelle manglende kompetence skal det bemærkes, at anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører forordning nr. 1206/2001, der er vedtaget på grundlag af artikel 61, litra c), EF og artikel 67, stk. 1, EF, som henhører under EF-traktatens afsnit IV.

- 27 Anmodningen blev fremsat den 23. juli 2009, dvs. inden Lissabontraktatens ikrafttræden. Ifølge artikel 68 EF, der var gældende på denne dato, skulle det således fastslås, om den forelæggende ret kunne anses for, i relation til hovedsagen, at agere som ret i sidste instans.
- 28 Det skal imidlertid bemærkes, at fra den 1. december 2009 blev artikel 68 EF ophævet. Lissabontraktaten indebar således, at den tidligere begrænsning i adgangen til forelæggelser i artikel 68, stk. 1, EF, som ikke er blevet erstattet, bortfaldt. Det er nu de almindelige regler for præjudicielle forelæggelser i artikel 267 TEUF, der finder anvendelse på anmodninger om præjudicielle afgørelser vedrørende fortolkningen af retsakter, der er vedtaget på området for visum, asyl, indvandring og andre politikker i forbindelse med den frie bevægelighed for personer. Følgelig finder artikel 267 TEUF ligeledes anvendelse inden for rammerne af anmodninger vedrørende forordning nr. 1206/2001.
- 29 Henset til den udvidelse i adgangen til præjudicielle forelæggelser, der er sket med Lissabontraktaten, har retterne i første instans fremover ligeledes denne ret, når der er tale om retsakter, der er vedtaget på området for EF-traktatens afsnit IV.
- 30 Formålet med artikel 267 TEUF om at danne grundlag for et effektivt samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter samt princippet om procesøkonomi taler for, at præjudicielle anmodninger fra lavere retsinstanser, der er indleveret i overgangsperioden kort før Lissabontraktatens ikrafttrædelse og først forhandles for Domstolen efter traktatens ikrafttrædelse, kan antages til realitetsbehandling. En afvisning af dem ville i sidste ende føre til, at den ret, der i mellemtiden er blevet forelæggelsesberettiget, indgiver en ny anmodning om samme spørgsmål, hvad der ville medføre betydelige ekstra administrative byrder og en unødvendig forlængelse af hovedsagens varighed.

- 31 Det skal således fastslås, at Domstolen siden den 1. december 2009 har været kompetent til at påkende en anmodning om præjudiciel afgørelse fra en ret, hvis afgørelser efter national ret kan appelleres, også selv om anmodningen er indgivet før denne dato.
- 32 Det skal følgelig fastslås, at selv for det tilfælde, at den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse på tidspunktet for indgivelsen ikke opfyldte betingelserne i artikel 68, stk. 1, EF, er denne mangel udbedret ved ophævelsen af denne bestemmelse og den tilsvarende udvidelse af Domstolens kompetencer.
- 33 Under disse omstændigheder skal det fastslås, at Domstolen har kompetence til at besvare anmodningen om præjudiciel afgørelse.
- 34 Hvad angår det første formalitetsspørgsmål, der er rejst af Kommissionen, og som vedrører det forhold, at fortolkningen af forordning nr. 1206/2001 ikke forekommer at være nødvendig for løsningen af tvisten i hovedsagen, skal det bemærkes, at den formodning om relevans, som er knyttet til spørgsmål, der forelægges af nationale domstole til præjudiciel afgørelse, kun kan afkræftes i helt særlige tilfælde, når det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af de EU-retlige bestemmelser i spørgsmålene savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand (jf. bl.a. dom af 16.6.2005, sag C-105/03, Pupino, Sml. I, s. 5285, præmis 30, og af 28.6.2007, sag C-467/05, Dell'Orto, Sml. I, s. 5557, præmis 40).
- 35 Det skal følgelig undersøges, om det spørgsmål, der er forelagt Domstolen, er nødvendigt for, at den forelæggende ret kan »[afsi] sin dom« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 267, stk. 2, TEUF.

- 36 I denne henseende skal det først bemærkes, at det med det forelagte spørgsmål ønskes oplyst, om den anmodende ret har pligt til at afholde visse udgifter forbundet med den anmodede rets afhøring af et vidne.
- 37 For det andet skal det bemærkes, at den polske regering i retsmødet har præciseret, at vidnet blev afhørt i overensstemmelse med den anmodende rets anmodning, men først efter at denne ret den 28. april 2009 overførte det beløb på 40 EUR, som den anmodede ret havde krævet. Betalingen af dette beløb blev desuden bekræftet af Irland i dets skriftlige indlæg.
- 38 Det er ganske vist korrekt, at til trods for, at der er sket betaling og afhøring af vidnet, er det forelagte spørgsmål stadig relevant for så vidt angår retsgrundlaget for dette udlæg og navnlig den eventuelle refusion af denne betaling for det tilfælde, at det viser sig, at beløbet blev opkrævet med urette, men besvarelsen af spørgsmålet er imidlertid ikke af direkte betydning for tvisten mellem Artur Weryński og Mediatel 4B spółka z o.o., som angår godtgørelse som følge af en konkurrenceklausul.
- 39 Således som generaladvokaten har anført i punkt 36 i forslaget til afgørelse, må det imidlertid fastslås, at de fleste spørgsmål om fortolkning af forordning nr. 1206/2001, som vedrører bevisoptagelsen, kun indirekte vedrører hovedsagen. Hvis man stillede for høje krav til relevansen for sagens afgørelse, ville en fortolkning af forordningen gennem en præjudiciel anmodning i mange tilfælde være udelukket.
- 40 I denne henseende skal der tages hensyn til behovet for at afklare et spørgsmål, som har påvirket samarbejdet mellem retter, og som fortsat udgør en hindring, hvis det ikke løses. I hovedsagen har hverken retterne i de pågældende medlemsstater eller de centrale polske og irske organer været i stand til at finde en løsning. I en sådan

situation er det kun en afgørelse fra Domstolen, der gør det muligt for forordning nr. 1206/2001 effektivt at opfylde sit formål, som er at bidrage til at forenkle og fremskynde retsprocessen i civile og kommercielle sager.

⁴¹ Det følger heraf, at kun en vid fortolkning af begrebet »[afsige] sin dom« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 267, stk. 2, TEUF, gør det muligt at undgå, at en række processuelle spørgsmål, bl.a. de spørgsmål, der opstår inden for rammerne af anvendelsen af forordning nr. 1206/2001, må anses for ikke at kunne antages til realitetsbehandling og ikke kunne fortolkes af Domstolen.

⁴² Dette begreb skal dermed forstås således, at det omfatter hele processen, der leder frem til den forelæggende rets dom, for at Domstolen skal kunne tage stilling til fortolkningen af alle de EU-retlige processuelle bestemmelser, som den forelæggende ret har pligt til at anvende med henblik på at afsige sin dom. Med andre ord omfatter dette begreb hele processen med henblik på dommens tilblivelse, herunder alle spørgsmål vedrørende betalingen af sagsomkostningerne.

⁴³ Hvad angår den anden eventuelle formalitetsindsigelse mod den præjudicielle anmodning har Kommissionen anført, at det spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet, vedrører dens administrative funktion, nemlig samarbejdet mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civile og handelsretlige område. Dette spørgsmål knytter sig således ikke til denne rets udøvelse af sin domstolsfunktion. Kommissionen har insisteret på, at den forelæggende ret i hovedsagen handler som et administrativt offentligt organ for så vidt angår spørgsmålet om omkostningerne knyttet til fuldbyrdelse af anmodningen om bevisoptagelse fra retten i en anden medlemsstat.

- ⁴⁴ I denne henseende skal det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at de nationale retter kun kan forelægge spørgsmål for Domstolen, hvis der verserer en tvist for dem, og de skal træffe afgørelse i en sag, som er bestemt til at resultere i en afgørelse, der har karakter af udøvelse af dømmende myndighed (jf. bl.a. kendelse af 22.1.2002, sag C-447/00, Holto, Sml. I, s. 735, præmis 17, og dom af 12.8.2008, sag C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, Sml. I, s. 6307, præmis 40).
- ⁴⁵ Selv om samarbejdet mellem retterne i medlemsstaterne på området for bevisoptagelse ikke nødvendigvis fører til udfærdigelsen af en retsafgørelse, forholder det sig ikke desto mindre således, at en rets afhøring af et vidne, således som der er tale om i det foreliggende tilfælde, er en handling, der finder sted inden for rammerne af en retslig procedure, der har til formål at føre til en afgørelse af retslig karakter. Spørgsmålet om, hvem der skal bære omkostninger ved vidneafhøring, falder inden for rammerne af denne procedure. Der er således en direkte forbindelse mellem det præjudicielle spørgsmål og den forelæggende rets opfyldelse af en domstolsfunktion.
- ⁴⁶ Da ingen af de eventuelle indsigelser kan tages til følge, skal anmodningen om præjudiciel afgørelse antages til realitetsbehandling.

Om det præjudicielle spørgsmål

- ⁴⁷ Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om den er forpligtet til at dække udgifterne til godtgørelsen til det af den anmodede ret afhørte vidne, enten i form af et forskud eller i form af efterfølgende refusion af disse udgifter.

- 48 Det bemærkes, at de faktiske omstændigheder i hovedsagen i henhold til artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 1206/2001 falder ind under denne forordnings anvendelsesområde, hvor der er tale om en ret i en medlemsstat, som anmoder den kompetente ret i en anden medlemsstat om bevisoptagelse. Afhøring af et vidne står eksplicit anført i forordningens artikel 4, stk. 1, litra e), som genstand for en anmodning.
- 49 I henhold til forordningens artikel 10, stk. 2, udfører den anmodede ret anmodningen efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den er beliggende. Ifølge irsk lovgivning er et vidne kun forpligtet til at give møde for retten, hvis han forinden har fået udbetalt en godtgørelse for sine udgifter til transport (»viaticum«). Spørgsmålet er, om pligten til at bære udgifterne til denne godtgørelse påhviler den anmodede eller den anmodende ret.
- 50 Det skal først afgøres, om den anmodende ret var forpligtet til at betale et forskud til vidnegodtgørelse til den anmodede ret, og følgelig om den anmodede ret kan afslå at foretage en vidneafhøring, indtil den anmodende ret har betalt dette forskud.
- 51 Grundene til at afslå en anmodning findes i artikel 14 i forordning nr. 1206/2001. Denne artikels stk. 2, litra d), vedrører det tilfælde, at den anmodende ret ikke har stillet sikkerhed eller betalt forskud, som der er anmodet om efter forordningens artikel 18, stk. 3. Ifølge denne sidstnævnte bestemmelse kan den anmodede ret forlange forskud for en udtalelse fra en sagkyndig, inden anmodningen efterkommes. Bestemmelsen indeholder imidlertid intet krav om forskud for afhøring af et vidne.

- 52 Således som generaladvokaten har anført i punkt 45 i forslaget til afgørelse, ville det være i strid med forordningens artikel 14 at lade udførelsen af en anmodning afhænge af betaling af en vidnegodtgørelse, medmindre opregningen af de dér nævnte grunde til et afslag ikke er udtømmende, men kun anført som eksempler.
- 53 I denne henseende skal det bemærkes, at ordlyden af artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 1206/2001 taler imod en sådan fortolkning. Denne bestemmelse forskriver nemlig, at udførelsen af en anmodning foruden af de i stk. 1 omhandlede grunde »kun kan afslås« i visse tilfælde. 11. betragtning 11 til forordning nr. 1206/2001 understreger endvidere, at for at denne forordning kan fungere efter hensigten, skal det kun i nøje afgrænsede undtagelsestilfælde være muligt at afslå at udføre en anmodning om bevisoptagelse. Det følger heraf, at de grunde, af hvilke en sådan anmodning kan afslås, er udtømmende opregnet i denne forordnings artikel 14.
- 54 Den anmodede ret var derfor ikke berettiget til at lade udførelsen af en vidneafhøring afhænge af, at der forinden er betalt et forskud for vidnegodtgørelsen. Den anmodende ret var derfor ikke forpligtet til at betale et sådant forskud.
- 55 For det andet skal det undersøges, om den anmodede ret kan kræve, at den anmodende ret efterfølgende refunderer vidnegodtgørelser.
- 56 Det er i artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1206/2001 bestemt, at udførelsen af en anmodning ikke giver anledning til krav om refusion af gebyrer og omkostninger. Det afgørende er altså, om også vidnegodtgørelser kan kvalificeres som gebyrer og omkostninger i denne bestemmelses forstand.

- 57 Den anmodede ret har henvist til, at i henhold til irsk ret skal vidner kun give møde for retten for at afgive forklaring, hvis de forinden modtager en godtgørelse for deres udgifter, idet ansvaret for udbetalingen af denne godtgørelse ikke ligger hos retten, men hos den part, der udpeger vidnet. Der er ifølge den forelæggende ret således ikke tale om retsomkostninger. Dette er et udtryk for den irske civilproces' kontradiktorske karakter.
- 58 I denne henseende skal det imidlertid bemærkes, at begrebet omkostninger skal fastlægges selvstændigt i EU-retten og ikke kan være afhængig af en kvalificering efter den enkelte nationale lovgivning. Det ville være i strid med meningen og formålet med forordning nr. 1206/2001, som er at gennemføre bevisoptagelsen hurtigt og ukompliceret, at lade spørgsmålet om omkostninger afhænge af en national definition af dette begreb.
- 59 Hvad angår de udtryk, der er anvendt i forordningens artikel 18, stk.1, skal der ved »gebyrer« forstås beløb, der opkræves af retten for dens virksomhed, og ved »omkostninger« de beløb, der udbetales af retten til tredjemand i løbet af sagen, bl.a. til sagkyndige eller vidner.
- 60 Således som generaladvokaten har anført i punkt 54 i forslaget til afgørelse, støttes en sådan fortolkning også af en systematisk forståelse. Hvis artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1206/2001 kun vedrørte institutionelle omkostninger, ville det ikke være nødvendigt i artikel 18, stk. 2, at fastsætte en undtagelse til forbuddet i stk. 1 for refusion af godtgørelser betalt til sagkyndige. I det omfang godtgørelser til sagkyndige ikke kan kvalificeres som institutionelle omkostninger, ville de således allerede fra starten ikke henhøre under det nævnte forbud.

- 61 Det følger heraf, at godtgørelser, der udbetales til et af den anmodede ret afhørt vidne, er omfattet af begrebet gebyrer og omkostninger som omhandlet i artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1206/2001.
- 62 Hvad angår pligten til at refundere disse omkostninger skal det bemærkes, at det følger af anden, syvende, ottende, tiende og ellefte betragtning til forordning nr. 1206/2991, at den har til formål at sikre en forenklet, effektiv og hurtig afvikling af grænseoverskridende bevisoptagelser. En ret i en medlemsstats bevisoptagelse i en anden medlemsstat skal ikke medføre en forsinkelse af nationale retssager. Derfor er der med forordning nr. 1206/2001 skabt en ordning, der er bindende for alle medlemsstater – med undtagelse af Kongeriget Danmark – med henblik på at rydde hindringer, der kan opstå på dette område, af vejen.
- 63 Der kan således kun gælde en pligt til refusion for den anmodende ret, hvis en af de undtagelser, der er fastsat i artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 1206/2001, finder anvendelse.
- 64 Denne artikel indeholder bestemmelse om refusion af godtgørelser, der er betalt til sagkyndige og tolke, samt af omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af artikel 10, stk. 3 og 4, i forordning nr. 1206/2001. Forordningens artikel 10, stk. 3, angår det tilfælde, at den anmodende ret fremsætter ønske om, at anmodningen udføres under iagttagelse af særlige formkrav, og artikel 10, stk. 4, det tilfælde, at den beder den anmodede ret om at anvende kommunikationsteknologi ved bevisoptagelsen. Vidnegodtgørelser er derimod ikke nævnt.
- 65 Endvidere bemærkes, således som anført af Kommissionen samt af generaladvokaten i punkt 60 og 61 i forslaget til afgørelse, at forordningens tilblivelseshistorie ligeledes taler for, at vidnegodtgørelser ikke skal refunderes. Som det fremgår af sjette betragtning til denne forordning og artikel 21, stk. 1, heri, skal den erstatte

Haagerkonventionen. Følgelig kan også de relevante bestemmelser i denne sidstnævnte akt inddrages ved fortolkning af forordningen.

⁶⁶ Indholdet af artikel 18 i forordning nr. 1206/2001 svarer imidlertid til Haagerkonventionens artikel 14, som i stk. 2 bestemmer, at den stat, hvori anmodningen er udført, har ret til at kræve, at den stat, hvorfra anmodningen hidrører, refunderer godtgørelser, der er betalt til sagkyndige vidner og tolke, samt omkostninger, der er foranlediget af anvendelsen af en særlig form, som oprindelsesstaten efter konventionens artikel 9, stk. 2, har anmodet om.

⁶⁷ I denne sammenhæng skal det bemærkes, at Haagerkonventionen ændrede ordlyden af artikel 16 i Haagerkonventionen af 1. marts 1954 angående civilprocessen, hvori der udtrykkeligt var fastsat et princip om refusion af vidnegodtgørelser. Det følger af den forklarende rapport til Haagerkonventionen, at man i forhold til Haagerkonventionen af 1. marts 1954 bevidst ønskede at reducere antallet af tilfælde, hvor omkostninger kunne refunderes. Derfor blev refusion af udgifter til vidner – netop også i betragtning af det typisk lave beløb, det drejer sig om – bevidst udeladt.

⁶⁸ Den omstændighed, at forordning nr. 1206/2001 har gentaget ordlyden af Haagerkonventionens artikel 14, taler således imod princippet om refusion af vidnegodtgørelser. I medfør af forordningens artikel 18, stk. 1, skal disse omkostninger således ikke refunderes.

- ⁶⁹ Under disse omstændigheder skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 14 og 18 i forordning nr. 1206/2001 skal fortolkes således, at en anmodende ret ikke er forpligtet til at betale den anmodede ret et forskud for en vidnegodtgørelse eller til efterfølgende at refundere den godtgørelse, det afhørte vidne har fået udbetalt.

Sagens omkostninger

- ⁷⁰ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 14 og 18 i Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at en anmodende ret ikke er forpligtet til at betale den anmodede ret et forskud for en vidnegodtgørelse eller til efterfølgende at refundere den godtgørelse, det afhørte vidne har fået udbetalt.

Underskrifter